

Kny.B 3,016

Kézirat gyanánt.

FELVILÁGOSÍTÓ JEGYZETEK

az

ifj. Gróf Teleki Domokos ellen,

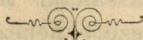
a budapesti

„Nemzeti Kaszinó“

Méltóságos Igazgatóságához beadott:

Kirekesztési indítványhoz.

Irta: Gróf Klebelsperg Zdenkó.

A lovagiasságról, korrektségről, a „gentlemanlike“ és „fair“-ről a magyar társadalom széles rétegeiben, de a magas spherákban a „hochanständig“ elemek, az élite közt is elterjedt merőben hamis s félszeg felfogások és nézetek kényszerítettek, hogy kirekesztési indítványomat (a „Nemzeti Kaszinó“, Méltóságos Igazgatóságához Budapest. Kirekesztési indítványa: Gr. Klebelsperg Zdenkónak, ifjabb Gr. Teleki Domokos ellen), úgy szólva glossáljam, commentáljam, kivonatoljam.)*

Először is azt ajánlom mindazoknak, kik a dolog iránt érdeklődnek, hogy a fáradságot nem sajnálva, azt kétszer is elolvasni méltóztassanak. Stylusom nagyon koncentrált s ezért nehézkes. Az aranykori klasszikusok közé ugyan nem fognak sorozni.

*) *Jegyzet*: E füzetben idézett lap- és sorszámok a »kirekesztési indítvány«-ra vonatkoznak.

Pár általános megjegyzésen kezdem. Az indítványnak vannak lényeges és mellékes részei. Lényeges minden, a mi vonatkozásban áll, mindjárt a legeslegelső bekezdésben idézett 16-ik Kaszinó §-hoz. Nem lényegesek p. o. a politikai elcsapongások (különben csak egy pár sor a 7. és 36-ik lapon), továbbá az összes *számadási részletek*, — hangsúlyozom: részletek, mert maga a számadási kérdés kapitális fontosságú — és a különben könnyen érthető okokból a kirekesztési indítványom nyilvános kiadásából kimaradt a Bodor család teletti oekografiai elmefuttatások. (27. lap első bekezdés és a 28-ik lapon 4 első sor). Azonban azért az a mi nem lényeges, hanem mellékes, még sem felesleges, mert kiegészíti, kidomborítja, kiszinezi a képet.

Különben az indítvány két részből áll: Az elsőben felvannak sorolva ifjabb Teleki Domokos grófnak a becsület-kodexbe, a becsületbeli ügyek kezelése körül követett gyakorlatba ütköző ténykedései, melyekkel a Bokrossal való párbajozást mind az én, mind a Montbach Sándor részéről kiforszírozni iparkodott (Versuch von Duell-erpressung, oder Duellerschwindelung). (Az 1. laptól a 9-ik lap első bekezdéseig).

A második rész a párbajkihivási ügy háttérét mutatja a Teleki Imre-féle gondnoksági ügy miatti cimboraságában. (A 9-dik lap első bekezdésétől végig). Az indítvány ereje sokkal inkább az első részben van, dacára annak, hogy a második rész háromannyi; megállhatna az elébbeni, az utóbbi nélkül, de megfordítva kevésbé; mindazonáltal igen lényeges, integráns része a második az elsőnek, tiszteres nyomatékokot kölcsönöz neki, das Tüpfel auf dem i.

Az első részben foglalt vádak következők:

Bokross Elek elleni bünfeljelentés miatti kihívások a párbajkodex világos, félremagyarázhatlan határozványai ellenére. (3-adik lap alólról 6-ik sortól kezdve és a 4-edik lapon 5 első sor).

A kartellek 9—10 nappal való anti-datálása (4-edik lap első bekezdés — 6-odik lap első bekezdés excl.) és oly módoni szövegezése, mintha Bokross Elek a bünfeljelentéseket szóról-szóra ismerte volna, mely körülmény miután bünpártolást involvál, a segédek nem a párbaj erőszakolására, hanem ellenkezőleg a képviselő elvállalásának megtagadására kellett volna késztetniök legyen.

Második párbajzsarolási kísérlet a ko-

lozsvári törvényszék első beszüntető végzése után „végérvényes felmentő ítélet“ ürügye alatt Montbach Sándorral és velem szemben (6 lap első bekezdés a 8-ik lap 1. bekezdéseig excl.). Hazugság-Háromság. De még ha végérvényes felmentő ítélet is lett volna azon egyszerü első folyamodásu megszüntető végzés, még mindig hátra volt volna az egész becsületbirósági eljárás, a melynek befejezése után csak kilátásba volt helyezve a fegyveres kiállítás a kolozsvári első jegyzőkönyvemben.

De különös odiozus jelleggel ruházta fel ifju Teleki Domokos gróf második kihívásait megbizójának én ellenem és a másik kihivott fél Montbach Sándor hitvese ellen beadott rágalmazás iránti bünkeresetek úgy szólva párhuzamos órvtámadásai. (7. lap első bekezdés és 8-ik lapon 19 első sor). Sértés a t. olvasó irányában akár a „non bis in idem“ akár az irott párbaj törvényre itt hivatkozni.

Ez speciális sulyosító körülmény, de általános sulyosító körülményül a legveszedelmesebben latba esik a hivatásszerű szekundánsnak (kinek jóformán főfoglalkozása volt a becsületbeli, vagy lovagias afferek rendezése) általánosan elismert

ritka éles esze és ítélőtehetsége. (2-ik lapon a második bekezdéstől a 4-ik lap első bekezdéseig excl.).

Hát ennyit expositioul, mint mondják az iránytanban. Ha ez lehet mind igaz valakiről a társadalmi qualitás csökkenése nélkül, akkor legyen bátorságunk a fedhetlen jellem és helyes magaviseletről szóló 16-ik § t törölni és a Nemzeti Kaszinót Nemzetközi Caffé-Restaurant-ná, vagy tripot-vá átalakítani és a Széchényiserleget elkótyavetyélni. Párisban számtalan club, úgynevezett tripot, akarhány a pesti kaszinónál sokkal fényesebb — tenyészik és diszlik, az ember, a mint egy tag kíséretében belép, már sorába is emelkedik a tagoknak, 16. §-sal senki sem törődik, annál széditő magasabb a parthie.

Igen, ha ez mind igaz ! Hátsze jól van, nézzünk szemébe azoknak a bizonyítékoknak. Mint tünteti fel különben inditványom, bizonyítékaim: ifj. Teleki Domokos grófnak sajátkezü levelezése és távirata, a Bokross-Montbach-Klebelsperg féle párbajjegyzőkönyvek a Pesti Napló közlése szerint (az eredetiek őrizetben vannak nálam), Bokross Elek által a Pesti Hirlapban közzétett Montbach Sándorné és Kle-

belsperg Zdenkó elleni rágalmazás iránti bünkereset és Duverger Code du duelje. (3, 4, 6. és 8-adik lapokon). Végre, hogy ifjabb Teleki Domokos gróf lovagias ügyek speciálistája és a természet által gazdag értelemmel ellátott ember, az köztudomásu tény mindazon körökben, hol ismerik.

Ezekből mi következik ?

Hogy rágalmazó csak azon esetben lehetek, ha hamisító vagyok, ha hamis: levél, távirat, a Pesti Napló és Pesti Hírlap által reprodukált párbaj-jegyzőkönyvek és rágalmazás iránti bünkereset és ha még hozzá a Code de duelből is hamisan citáltam.

Azonban, ha hamisító nem, rágalmazó sem vagyok és nem lehetek s csak az marad hátra, hogy a mind egytől-egyig beigazolt állításaimban foglalt tények még sem ellenkeznek a 16-ik §-sal, a fedhetlen jellemről és tisztességes magaviseletről, csak nekem rögeszmém. Hát utóljára kinek nincsenek szívébe vésve a becsület elvei, a ki hiján van még fogalmának is, az a Duverger de Saint-Thomas-féle becsület-és párbaj-törvénykönyvből sem tanulja meg soha mi a becsület, mi a fedhetlen jellem, mi a tisztességes magaviselet.

A második rész az elsőnek háttere, de a hütlen kezelés sötét, félelmes, távolabbi hátterével. A bizonyítékok báró Josika Pepi-Fáni egy saját kezű levele eredetiben, (10-ik lapon 5%-tól kezdve a mondat végéig) egy közjegyzői okirat (11% alatt a 11. és 31. lapokon) és a kolozsvári városi árvaszéknél levő számos okmány nem hiteles másolatban. (6—10% és 12—20%) Feleslegesnek véltem a másolatokat hitelesíteni, mit különben meg sem engedtek volna. Ha hamisak, hibásak a másolatok, ellenfelemnek módjában áll ezt rám sütni, csak szint kell vallani, közjegyzői iroda és árvaszék levéltárai készségesen meg fognak nyilni a Nemzeti Kaszinó vizsgáló bizottsága előtt és a báróhölgy is meg fog hazudtolni, ha nem valódi a levél. Legszebb volna persze a másolatok hitelesítésére rászorítani; a kolosmegyei árvaszék ezt megtagadná felsőbb parancsra és aztán rágalmazónak bélyegezni, kolozsvári és budapesti kaszinókból kibajtani, miután nem tudok bizonyítani; ámbátor még akkor is fennállana kirek. indítványomnak első része.

Sok számadási s egyéb a gondnok és árvaszék közötti viszonyt megvilágító detail van a második részben. Ebbe ka-

paszkodnak tavalyi jó ismerőseim, az oly keservesen csalódott Bokross védők, illúzióktól meg nem válni akaró üde kedélyek. „Nem feladata a kaszinónak számadásokat megvizsgálni“ így szólnak ez ideálisták. Bizony nem. Nem a kaszinó fogja a gondnokot megszámoltatni, nem a kaszinó fog a magát hűtelen kezelés gyanujával megterhelt gondnok ellen vizsgálatot indítani és nem a kaszinó fogja a vétkeket kimondani. De a korrektségi kérdés felett itélni igen is illetékes a kaszinó és e funkció gyakorlásában semmi, még a kuriának sem elmarasztaló, sem felmentő ítélete nem szabad, hogy feshélyezze.

S az *adott körülmények közt* a kaszinó nem ignorálhatja a felvetett két számadási kérdést egész általánosságban azaz: nem ignorálhatja 1) hogy ifjabb gróf Teleki Domokos Bokross gondnok elődjét soha meg nem számolattatta és az csak egy nő fenyegetésére tett számadási kísérletet; 2) hogy ő maga sem számolott, vagy szabatosabban mondva, egész gondnoksága alatt fölmentvényt nem kapott, a helyett pedig ádáz furiával secundált annak, kit megszámoltatni hivatalos kötelessége lett volna.

Hát az, hogy a két jó barát jogi ér-

telemben egyáltalán nem számolt, mert abszolutoriumot nem kapott (ifjabb Teleki Domokos gróf indítványom benyújtása után kapott, miről még szó lesz), ez egybevetve a párbajkicsikarási vergődéssel nagyon is a korrektségre és a kaszinó elbírálása alá tartozik.

A ki a második részt is *tanulmányozni* nem restelli, constatálni fogja, miszerint a lovagiassági, sokkal inkább, mint más p. o. jögi felfogás dominál benne. Így éles gáncsom tárgya, hogy az évek óta a gondnokság vitelről keringő, a gondnok jellemét csorbitó hírek és a gondnokolt hasonló beszédei daczára ifj. Teleki Domokos gróf állásához ragaszkodott; ez anaesthesia, e nem bánomság, e saját becsületével való mit sem törődés a kaszinó szempontjából még nagyobb hiba, mint az, hogy magát az árvaszék tisztjétől való elmozdításali fenyegetésnek kitette (l. a 14—18. lapokat).

Mind Bokross életében, mind halála, tehát a váltóhamisítások kitudódása után ifjabb gróf Teleki Domokos akár elfogadhatlan számadásait, akár egyébtéle beadványait a Bokross-irodában készítetteti. Ha ez netán kétségbe vonatnék, az árvaszéki elnökön kívül még más tanukat is meg-

fogok nevezni. Nem nagy az ambíció, vagy a szemérmesség, legalább előítéletről szó sincs. Bár milyen kicsiségnek is lássék ez, én azt találom, hogy veszedelmesen ütközik a 16 ik § ba. Az igaz, hogy peccadille, majdnem semmi egyebekhez p. o. a közjegyzői okiratnak az ő és Bokross Elek javára szóló, mintegy amnestie-clausel-jéhez képest. (30-ik lap első bekezdéstől a 33-ik lap első bekezdéséig) *) A testvérek életjáradék mellett átveszik Teleki Imre gróf egész vagyonát és ezzel szemben Bokross Elek, kolozsvári jogi alteregoja Bokross Béla és falusi prokonsulja, rokona Csiki Elek, kik utóbbiak a két gondnokság egész tartama, tehát a későbbi gondnok ifj Teleki Domokos gr. firmája és felelősége alatt azon vagyonban garázdálkodtak volt, kegyesen nem követelnek semmit Imre gróftól, hanem az egész viszony a testvérekre száll. Ez az Amnestie-clausel, így akart a gondnok ur maga is kibujni és Bokross barátját is a számadás terhe és kötelezettsége alól kibujtatni. Ha semmi más gyanus indicium nem volna (pedig mennyit

*) Az Amnestie-clausel a hadviselő hatalmak a háboru folyamán magukat kompromitált alattvalói részére békekötéskor kölcsönösen biztosított közbocsánat.

vettünk jegyzékbe már eddig), ez egyetlen cselszövény ifjabb Teleki Domokos grótnak egész kihívási és segédkezési eljárására a czéltudatos rosszhiszeműség bélyegét sűti rá. Következétesen, hol tegyverrel és pseudolovagias procedurákkal, hol okiratba foglalt ármánynyal iparkodik pajtását a hinárból kisegíteni és maga-magát is megmenteni.

S most látjuk magunk előtt feltárva a gondnoksekundáns cselekvésének titkos rugóit. Miért sekundált ifjabb Teleki Domokos gróf ily nehéz és aggályos körülmények közt? Mivel érdemelte ki Bokross e roppant szolgálatot? Avval nem, hogy hűtlenül kezelt, mely hűtlen kezelés ellen éppen itj Teleki Domokos grótnak, mint utódjának megtorlást keresni kötelessége lett volna. A szituáció posztulátuma sokkal inkább az vala, hogy Bokross Elek magát exponálja azért, ki őt leleplezni köteles volt. Hanem kiérdemelte avval, hogy, mint az előd, ifj. Teleki D. gr. maga is hűtlenül kezelt. Ennek teljesen igaza volt a maga szempontjából. Mert, ha sikerül Montbach Sándornének Bokrosst leleplezni, akkor minden valószínűség szerint az egyéb bűneit nevezetesen az ifjabb Teleki

Domokos gróffal közös Gróf Teleki Imre-féle gondnoksági ügyet takaró fátyol fellebben, a mint be is következett. S ezért a párbaj segéd és gondnok eljárásai között levő okozati összefüggés miatt a gondnoksági ügy is főbb vonásaiban a kaszinó elé tartozik.

De még, ha abstrahál is a kaszinó az előzményektől, a jelzett benső kapcsolattól, szemet nem hunyhat azon tény előtt, miszerint ifj. Teleki Domokos gróf, ki egy quási-igazolási kísérlet (ez az Andrassy Tivadar gróf palotájában tartott értekezletre vonatkozik) (14-ik lapon első bekezdés) szükségét érezte, még is az igazolás egyedül helyes és még hozzá törvényes módját az árvaszéki anketet (avval, hogy elhalasztását kérte, aztán meg sem jelent), magától elutasította. Ez nem számadási részlet, ez nagyon tartozik a korrektségre. Annál kényesebbnek kellett volna neki lenni, annál exactabbnak a vagyonkezelési kérdésekben, hogy ő maga vagyon-talan.

E helyt szükségesnek tartom megjegyezni, hogy ifj. Teleki Domokos gróf végre megkapta a felmentvényt *a kolozs-megyei árvaszéktől*, kihez a gróf Teleki Imre-

féle gondnoksági ügy a rakoncátlan városi árvaszéktől törvényellenesen át lett téve. Azt írom a „Kirekesztési indítványban“: „hiába teszi át az ügyet Hieronymi úr a 3-ik, 4-ik, 100-ik árvaszékhez“ (30-ik lap 9-ik sor felülről). Hát udvarias voltam. Még sem lehet az árvaszékeket már előre összeszidni. S midőn indítványomat a kaszinó igazgatóságához beterveztettem, előre számoltam annak teljes bizonyosságával, hogy az absolutorium vagy az egyik, vagy a másik árvaszéktől kicsikarva lesz. De azért ifj. Teleki Domokos gróf nincs rehabilitálva a gondnoksági ügyben sem. Késő! Akkor kellett volna már, hogy zsebében legyen a felmentvény, mikor Bokross Eleknek secundált. De akkor persze nem bolond... Azon egyetlen okból, mert Bokrossal közösen absolutorium nélkül szükölködött, nem lett volna neki szabad semmiféle még a legkorrektebb ügyben, a legkorrektebb móddal és eljárással (pedig már láttuk milyen volt az ügy, milyenek az eszközök), Bokrossnak segédkezni. Vagy pedig a fedhetlen jellem, tisztességes magaviselet, a fair, a gentlemanlike, a gavallér becsület üres, értelmüket vesztett szavak? Lomtárba velök és járjunk a börzére modern becsületet tanulni!

Ifjabb Teleki Domokos grófra nézt roppant terhelő körülményt még a nyilván rossz lelkiismerete sugalmazta gondnok jelölésben látok. Ő, kiről a gondnok hatóság hivatalosan azt írja, hogy „amugy is elmozdítandó lett volna“ ő, kinek gondnoki működésének méltatása közben az árvaszék „hütlén kezelésről“ beszél, utódot ajánl egy becsületes, hiszékeny, jó barátja képében! Hogy az a rettegett leltározás és anket mellőzésével az árvaszéknél ez uttal nem annyira absolutorium, mint absolutió megadását sürgesse.

Hátra van még, hogy az általam emelt hütlén kezelési vádra reflektáljak. Tavalyi jó ismerőseim, a Bokross czimborák, a mindig csalódó ideálisták, a saját tört cserepeikre visszaemlékezők, az ádáz, intránsigens liberálisok, a korruptió üvöltő falkájának beszédje szerint én ifj. Teleki Domokos grófot megrágalmaztam. Ez uttal e vád terhe megoszlik némileg köztem és a kolozsvári városi árvaszék közt. Mert én a Gróf gondnokot az árvaszék, rágalmai alapján megrágalmaztam, vagy is, ha rágalmazott az árvaszék, akkor én is rágalmaztam, de csak is a gondnoksági ügyet illetőleg a kirekesztési in-

ditvány első részében felhozottak egész ekstrasáns erejökben akkor is fenmaradván.

Ha ifj. Teleki Domokos gróf oly ártatlan, a milyennek barátai hirdetik, legjobb, ha az árvaszéket engem is rágalmaszásért beperel.

Nem helye itten a belügyiminiszternek a világos törvényt arczul ütő, lábbal tipró eljárását ostorozni és kipellengérezni, melylyel az ad hoc rendelt inkompetens kolozsmegyei árvaszék és ad hoc kinevezett új gondnok útján minden regressus-tól jogainak minden kereshetőségétől Teleki Imre grófot végképpen elütötte. El van ez mondva a kirekesztési indítványban és Somodi István kolozsvári ügyvéd a Nemzeti Ujság július 12-ei számában megjelent emlékiratában.

De egy pár általános megjegyzés szóljon azoknak, kik bármi okból e füzetben, csak éppen lapozgatni érnek rá. Ugyan ki hiszi el, hogy a kolozsvári városi árvaszék csak zaklatni, szekirozni, meghurczolni akarta ifj. Teleki Domokos grófot, a szabadelvű képviselőt, Tisza Kálmán kegyeltjét? Tán csak ellenzéki viszketegből? Meg a felerészben plus 1 hivatalnokokból álló közigazgatási-bizottság? Mikor mindenki

tudja, hogy a szabad Magyarországon szolgálati pragmatika hiánya folytán bármely hivatalnok a miniszter tetszése szerint akármikor fegyelmi kereset alá vonható, felfüggeszthető, elcsapható, akár egy csenésen ért rossz cseléd. Hát az, hogy Bokross 9 mondd kilencz évig, tavalyig nem számolt, az ráfogás? S midőn egy nő fenyegetésétől hajtva a 9-dik évben valahára elkésetten számolt a váltóhamisító, azt elhiszi-e valaki, hogy becsületesen? S hogy mégis ifj. Teleki Domokos gróf kötelességellenesen azokba a számadásokba Bokross életében belenyugodott, az is csak rosszakaratu pletyka? S hogy 4 és fél évig a gróft felmenteni nem akarta, azt csak incselkedésből cselekedte az árvaszék? S hogy a husz községben fekvő külső birtokokról az utolsó 2 évben még hiányos számadást sem terjesztett be az is csak rosszmájuságból költött állítás? Et caetera... et caetera... et caetera... S a másik buzgó Bokross védő Jósika Sámuel báró-exállamtitkár és a Bokross secundáns főispán és még Isten tudja kik egyesült fáradozásai és fondorkodásaival a kolozs megyei árvaszéktől elkésetten kierőszakolt felmentő nyilatkozat, mit bizonyít? Csak beigazodik

vele kirekesztési indítványomban, idézett azon szellemes barátom mondása: (18-ik lap első bekezdés). „Szigoruak a mi árvaszékeink? Igen az árvák, de nem a gondnokok és gyámok iránt“.

Én is és bizonyára t. olvasóim között sokan már hallottak ilyenforma beszédet: „Ugyan miért is ártja belé magát másnak a dolgába a Klebelsperg? Mi köze van Montbachékhoz, báró Bánffy Albert és Ágnes meg gróf Teleki Imréhez? A mikor ő se nem ügyvéd, se nem képviselő?“ A kalmári, rideg, mesquin magánérdek szempontjából semmi közöm hozzájuk; az hogy sem fiskális, sem hivatásszerű politikus nem vagyok, törekvéseimet rám nézve eleve absolute meddökké, gyümölcstelenekké teszi, csak a rizikot, a kockázatot emeli, de a siker esélyeit apasztja; hanem egy homályos ösztönömet követem, mely azt sugja nekem, hogy az igazi lovagiasság nem elzülött szabadelvű politikusok, a becsületkodex szerint tilos duellumokkal való rehabilitálásában, de az elnyomottak, az özvegyek és árvák védelmében megnyilatkozik. A mire fel is esküdtek hajdanában a büszke teudalis lovagok felavatáskor.

En fogadalmat nem tettem, de úgy tartom.

Különben Teleki Imre gróf a következő sorokat intézte hozzám:

„Kelt Kolozsvárt, 1894. júniusban.

Édes Barátom!

Minthogy a nyilvánosság kikerülésével a rendes törvényes úton mindent elkövettem arra nézve, hogy gróf Teleki Domokos gondnokságától megmenekedjek és volt gondnokaim Bokross Elek és Teleki Domokos által vagyonom kezelésében elkövetett visszaélések orvosoltassanak; de bár a kolozsvári városi árvaszék és közigazgatási bizottság ezen igazságos és jogos követelésemben támogatott, még sem tudtam semmire sem menni, mert daczára annak, hogy a csalásokat és visszaéléseket és bűnös hanyagságokat, mit gondnokaim és a velök viszonyba lépett zsidók vagyonomban elkövettek több beadványomban, melyek a belügyminiszterhez felterjesztettek, felfejtettem, mégis a belügyminiszter ő nagyméltósága felebbezésére, az árvaszék egyedül jogos és törvényes intézkedését 19508—1894. számú határozatával megsemmisítette, sőt ugyan e számú leiratá-

val ügyemet a törvényt megsértésével kolozsvármegye árvaszékekeze tette át, valószínűleg azon reményben, hogy a visszaéléseket elkövetők egy olyan árvaszék előtt, mely az ügyeket nem ismeri, könnyebben megmenekedhetnek a felelősségre vonástól.

Mivel ügyemet és a velem szemben elkövetett visszaéléseket épp oly jól ismered mint én, kérlek tedd meg nekem azt a szivességet és szellőztesd meg a nyilvánosság előtt mert az ilyen hatalmokkal visszaélő egyének, ugy látszik a nálunk uralkodó liberális kormány alatt csak a nyilvánosság előtt érhetők utól.

Kérésem megújítva maradok őszinte hived: *Teleki Imre.*“

(Gróf Klebelsperg Zdenkó

ő méltóságának

N.-Sajó.)

* * *

Kelt Nagy-Sajón, 1894. decz. 16. án.

Gr. Klebelsperg Zdenkó.

A tartalomért a kiadó felelős.

Ny. Botschar T.-nál Beszterczen.